

Кітнік В. М.,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
Факультету права та міжнародних відносин
Київського університету імені Бориса
Грінченка

Науковий керівник: доцент кафедри
публічного та приватного права Факультету
права та міжнародних відносин Київського
університету імені Бориса Грінченка,
кандидат юридичних наук **Паламарчук І. В.**

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ НОРМ І ПРАВИЛ З ОХОРОНИ ПРАЦІ

Охорона праці – це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних та лікувально-профілактичних заходів і засобів, спрямованих на збереження здоров'я і працездатності людини в процесі трудової діяльності [1].

З прийняттям у 1992 році Закону України «Про охорону праці» [1], було вперше:

визначено відповідальність держави за безпеку й гігієну праці, таким чином сформулювавши національну політику в сфері захисту інтересів як найманих працівників, так і роботодавців у трудовому процесі;

реалізовано конституційне право людини на безпечні та здорові умови праці в процесі трудової діяльності, що стало потужним імпульсом для реформування всієї системи управління охороною праці в країні.

Відомо, що дотримання основних норм законодавства в сфері охорони праці є гарантією безпеки виробництва та поліпшення господарської діяльності підприємства. Водночас існуюча в Україні система контролю над дотриманням вимог законодавства в сфері охорони праці є малоефективною. Оскільки система працює відповідно до застарілих стандартів, до того ж механізм притягнення винних осіб до відповідальності є малоефективним.

На сьогодні проблема відповідальності є ключовою в системі охорони праці. Органи системи контролю здійснюють свої повноваження застарілим способом, у зв'язку з чим постає значний об'єм питань та проблем.

Відповідно до статті 265 Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП України), будь-яка особа, винна у порушенні законодавства про працю, несе відповідальність згідно з чинним законодавством [2]. Тобто, за порушення трудового законодавства посадові особи несуть юридичну відповідальність, яка залежить від виду та ступеня скоєного правопорушення.

Отже, суб'єктами такої відповідальності можуть бути власники підприємств, керівники, їх заступники, керівники структурних підрозділів, а також інші посадові особи, які безпосередньо відповідають за дотримання законодавства про працю.

Згідно статті 44 Закону України «Про охорону праці» передбачені наступні види юридичної відповідальності: дисциплінарна, матеріальна (тобто цивільно-правова), адміністративна та кримінальна відповідальність [1].

Особливістю відповідальності в сфері охорони праці є той факт, що до неї можуть притягатись як роботодавець, так і працівник. В залежності від винної особи змінюється й порядок притягнення до відповідальності. Окремо слід звернути увагу, в рамках наших тез, на дисциплінарну та кримінальну відповідальність.

Щодо дисциплінарної відповідальності. Так, за порушення вимог з охорони праці, безпеки праці та виробничої санітарії, які передбачені КЗпП України (статті 139, 159) [2], Законом України «Про охорону праці» (статті 43, 44) [1], правилами внутрішнього трудового розпорядку, які діють на підприємстві, працівники несуть дисциплінарну та матеріальну (цивільно-правову) відповідальність.

Тому, за вчинення дисциплінарного проступку на працівника може бути накладене дисциплінарне стягнення, з урахуванням статті 147 КЗпП України [2], у вигляді лише догани або звільнення на відповідних підставах.

Догана є менш суворим видом дисциплінарного стягнення, і для її застосування цілком достатньо наявності самого факту порушення трудового законодавства.

Однак, існує й значно суворіше покарання – звільнення. Звільнити працівника, який порушив трудове законодавство, можна, зокрема, на підставі пункту 3 частини першої статті 40 КЗпП України [2], а саме у разі систематичного невиконання працівником без поважних причин обов'язків, покладених на нього трудовим договором або правилами внутрішнього трудового розпорядку, якщо до працівника раніше застосовувалися заходи дисциплінарного чи громадського стягнення.

Слід зазначити, що відповідальність за дотримання вимог законодавства з питань охорони праці покладається й на роботодавця. Оскільки роботодавець несе повну відповідальність за створення належних, безпечних і здорових умов праці, тому саме роботодавець є найбільш зацікавленим у створенні таких умов праці на робочих місцях. Витрати на охорону праці здійснюються ним (роботодавцем) передусім не з метою досягнення економічних результатів та одержання прибутку, а з метою належного функціонування системи управління охороною праці на підприємстві (або установі чи організації), забезпечення працівникам соціальних гарантій у сфері охорони праці та збереження їх життя і здоров'я в процесі трудової діяльності.

Щодо кримінальної відповідальності. Настання кримінальної відповідальності за порушення вимог з охорони праці може бути такі види:

– службова особа підприємства, установи, організації або громадянин – суб'єкт господарської діяльності несуть кримінальну відповідальність за порушення вимог законодавства про охорону праці у

відповідності до статті 271 Кримінального кодексу України (далі – КК України) [3].

Доречно зазначити, що порушення вимог охорони праці має супроводжуватися настанням шкідливих наслідків у вигляді завдання шкоди здоров'ю потерпілому. Поняття «шкода здоров'ю потерпілого» охоплює випадки пов'язані з заподіянням особі середньої тяжкості чи легких ушкоджень, що спричинили короткочасний розлад здоров'я або незначну втрату працездатності. Водночас відповідно до статті 271 КК України [3] відповідальність можуть нести тільки ті посадові особи, на яких законом або на підставі наказу, посадової інструкції чи спеціального розпорядження безпосередньо покладений обов'язок забезпечувати охорону праці [4].

– роботодавець несе відповідальність і за порушення правил безпеки при виконанні робіт з підвищеною небезпекою, яка передбачена статтею 272 КК України [3]: потерпілим, у результаті злочинних дій передбачених вказаною нормою, є працівник виробництва. Тобто, суб'єктами злочину є особи, які зобов'язані стежити за дотриманням правил безпеки при виконанні робіт з підвищеною небезпекою.

– відповідальність за статтею 273 КК України [3] може настати в разі вибуху речовин, які визнані вибухонебезпечними. Вибухонебезпечність конкретного підприємства чи цеху визначається під час його проектування, визначення чи зміни технології компетентними державними органами, які здійснюють нагляд за дотриманням безпеки виробництва, або адміністрацією певного об'єкта. Під час встановлення сутності порушень, передбачених цією статтею, також керуються спеціальними правилами, дотримання яких забезпечує безпеку на вибухонебезпечних підприємствах від вибухів і супровідних пожеж, отруень, інших тяжких наслідків. Суб'єктами злочину за цією статтею є особи, які зобов'язані дотримуватися правил під час роботи на вибухонебезпечному підприємстві.

– за порушення правил ядерної або радіаційної безпеки настає відповідальність згідно зі статтею 274 КК України [3]. Потерпілими від злочину можуть бути як працівники виробництва, де використовуються радіоактивні матеріали, так і особи, які не мають до нього відношення.

– відповідно до статті 275 КК України [3], роботодавець несе відповідальність за порушення правил, що стосуються безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд. Потерпілими від вказаного злочину є споживачі (користувачі) промислової продукції: працівники різних виробництв; ті, хто користується нею в побуті; особи, які працюють або проживають у будинках або іншим чином використовують будівлі та споруди.

Враховуючи викладені види кримінальної відповідальності, які можуть настати у разі порушення вимог з охорони праці, слід наголосити на необхідності їх опрацювання з метою оновлення та удосконалення.

Отже, з урахуванням вище викладеного слід зазначити та анонсувати: на сьогодні в Україні систему контролю за дотриманням правил безпеки на виробництві, потрібно вдосконалювати, оскільки існуюча система не відповідає нормам сучасності, з урахуванням обраного нашою державою про європейського курсу розвитку;

нагально необхідно створити робочу групу з питань вивчення механізму функціонування системи охорони праці та її контролю;

доцільними будуть розробка та впровадження в законодавство України низки змін, які дозволять ефективніше використовувати систему охорони праці. Нагальної необхідності потребує прийняття нового «Трудового кодексу України», а також опрацювання та внесення змін до КК України в питаннях порушення вимог з охорони праці.

Таким чином буде забезпечено конституційне право кожного працівника на належні, безпечні та здорові умови праці.

Список використаних джерел

1. Про охорону праці : Закон України від 14.10.1992 № 2694–XII.
2. Кодекс законів про працю України : від 10.12.1971 № 322–VIII.
3. Кримінальний кодекс України : від 05.04.2001 № 2341–III.
4. Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини проти безпеки виробництва : постанова Пленуму Верховного Суду України від 12.06.2009 № 7.

Козачина А. М.,

здобувач кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ

ПЕРЕДУМОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ДЕКЛАРУВАННЯ НЕДОСТОВІРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

У 2014 році законодавець, приставши на вимоги міжнародної спільноти, в умовах процесу євроінтеграції, шляхом внесення змін до КК України криміналізував декларування недостовірної інформації. Зокрема, Законом України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. № 1700VII було доповнено КК України статтею 366-1, яка встановила кримінальну відповідальність за подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, або умисне неподання суб'єктом декларування зазначеної декларації.

Дійсно, актуальність декларування доходів та витрат осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування не викликає сумнівів, адже в такий спосіб реалізується державна антикорупційна політика України відповідно до рекомендацій країн Європейського Союзу. Водночас, міжнародні стандарти та досвід у сфері боротьби із корупцією суттєво відрізняються від прийнятих норм